

Natalia Potera

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

ORCID: 0000-0002-7556-9491

Republika Turcji wobec pandemii COVID-19¹

The Republic of Turkey in the Face of the COVID-19 Pandemic

Abstrakt: Pierwszy przypadek koronawirusa został wykryty na terytorium Chińskiej Republiki Ludowej w mieście Wuhan, stolicy prowincji Hubei 31 grudnia 2019 roku, władze ChRL poinformowały WHO o pojawieniu się nieznanej wcześniej choroby. Pomimo wprowadzenia szeregu restrykcji, wirus w bardzo szybkim tempie rozprzestrzenił się na wszystkich kontynentach. Turcja była ostatnim członkiem G20, na terenie którego rozwinęła się choroba. Artykuł stanowi analizę etapów rozwoju pandemii na terytorium Republiki Turcji. Rozważania autorki są w znacznej mierze próbą podsumowania działań, podejmowanych zarówno przez stronę rządową, jak i opozycyjne ugrupowania wewnętrzne, przy czym zakres czasowy, jaki został uwzględniony w tekście, obejmuje okres dwunastu miesięcy tj. od stycznia 2020 do stycznia 2021 roku. Autorka w niniejszym artykule starała się odpowiedzieć na trzy główne pytania badawcze: 1. Jakie były skutki pandemii COVID-19 dla tureckiej gospodarki? 2. W jaki sposób dalszy rozwój wirusa wpłynął na politykę zagraniczną i dyplomację Republiki Turcji? 3. Jakie działania podjęły tureckie władze celem zahamowania dalszego rozwoju pandemii?

¹Badania zostały sfinansowane z konkursu pn. „Badania nad COVID-19” ze środków Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.

SŁOWA KLUCZOWE

Republika Turcji, APK, Erdoğan, COVID-19, koronawirus,
koronadyplomacja, pandemia, polityka zagraniczna

Abstract: The first case of the coronavirus was detected on the territory of the People's Republic of China in Wuhan, the capital of Hubei Province. On December 31, 2019, the PRC authorities informed WHO about the appearance of a previously unknown disease. Despite the introduction of a number of restrictions, the virus quickly spread to all continents. Turkey was the last G20 member to face the disease. The aim of the article is to analyze the stages of the pandemic development on the territory of the Republic of Turkey. The author's considerations are, to a large extent, an attempt to summarize the actions taken by both the government side and internal opposition groups, with the time frame included in the text covering the period of twelve months, i.e. from January 2020 to January 2021. In this article, the author tried to answer three main research questions: 1. What was the impact of COVID-19 on Turkey's economy? 2. How did the virus affect the foreign policy and diplomacy of the Republic of Turkey? 3. What measures have the Turkish authorities taken to prevent the further spread of the pandemic?

KEY WORDS

Republic of Turkey, AKP, Erdoğan, COVID-19, coronavirus, Corona
diplomacy, pandemic, foreign policy

Pandemia COVID-19 okazała się globalnym kryzysem zdrowotnym, który w sposób trwały zdefiniował dalszą politykę wewnętrzną i zagraniczną większości państw świata. Od momentu wykrycia nowego wirusa pod koniec 2019 roku, rozprzestrzenił się on na wszystkich kontynentach. Jedyny wyjątek stanowiła Antarktyda, na terytorium której nie wykryto zakażeń. Pomimo podejmowania kolejnych środków zaradczych, Europa stała się głównym centrum choroby, a liczba dziennych przypadków przekroczyła tam próg zachorowań osiągnięty w Chinach, w kulminacyjnym stadium rozwoju pandemii.

Od ponad roku państwa walczą o spowolnienie tempa rozprzestrzeniania się choroby, nakładając przy tym coraz to nowsze obostrzenia. Każdego dnia szczegółowo śledzony jest dalszy rozwój pandemii, a na obywateli nakładane są kolejne ograniczenia w podróżowaniu oraz organizowaniu zgromadzeń. Pandemia COVID-19 okazała się być czymś znacznie poważniejszy niż kryzys zdrowotny. Epidemia wstrząsnęła niemalże wszystkimi uczestnikami systemu międzynarodowego, dogłębnie naruszając przy tym ich struktury w sektorze gospodarczym, społecznym, a niekiedy także i politycznym. Republika Turcji nie stanowi przy tym wyjątku, jednak realny wpływ pandemii na jej całkowitą aktywność gospodarczą nastąpił znacznie później niż w pozostałych państwach regionu. Turcji udało się stosunkowo skutecznie powstrzymać liczbę zakażeń w pierwszej fazie wybuchu epidemii. Wpływ na to miała przede wszystkim silna infrastruktura intensywnej opieki medycznej oraz szybkość we wprowadzaniu kolejnych obostrzeń. Już 10 stycznia 2020 roku w Ministerstwie Zdrowia powołano Radę Naukową ds. Koronawirusa (tur. *Koronavirüs Bilim Kurulu*). Pierwsze posiedzenie Rady odbyło się z udziałem naukowców z Ministerstwa Zdrowia, Rady Szkolnictwa Wyższego (tur. *Yükseköğretim Kurulu – YÖK*) i 12 uczelni. 14 stycznia została przygotowana pierwsza wersja „Przewodnika po chorobach 2019-nCoV”, w którym to znalazły się podstawowe informacje na temat wirusa, jego definicji i charakterystyki oraz sposobu postępowania w przypadku wystąpienia jakichkolwiek objawów choroby. W niniejszym przewodniku zawarto także dalsze zalecenia, dotyczące kontroli zakażeń i izolacji, opieki nad pacjentami oraz konkretne kroki, do których zobowiązane są osoby przekraczające turecką granicę. 31 stycznia 2020 roku, Ministerstwo Spraw Zagranicznych i Obrony Narodowej Turcji wysłało do Wuhan samolot

transportowy, należący do Tureckich Sił Zbrojnych, celem bezpiecznego przetransportowania swoich współobywateli z powrotem do ich ojczyzny. Przeprowadzona operacja była największą akcją ewakuacyjną w dziejach Republiki Turcji. Od początku kryzysu sprowadzono do domów ponad 100 tysięcy obywateli ze 141 krajów. Centrum Koordynacji i Wsparcia MSZ (tur. *T.C. Dışişleri Bakanlığı Koordinasyonve Destek Merkezi – DKDM*) zajęło się udzielaniem dodatkowej pomocy osobom przebywającym za granicą, które na skutek epidemii znalazły się w trudnych warunkach humanitarnych, społecznych i ekonomicznych (Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı).

Od momentu wykrycia pierwszego zakażenia na terytorium Turcji, tamtejsze władze wprowadzały szereg działań zaradczych, które, w zależności od dalszego przebiegu choroby, były częściowo anulowane bądź zaostrzane. Pomimo środków prewencyjnych, już 11 marca Minister Zdrowia – Fahrettin Koca, poinformował o pierwszym przypadku zarażenia. Chorym miał być turecki obywatel, płci męskiej, powracający z kraju europejskiego (Zorlu F., 2020). Drugi przypadek odnotowano 13 marca i była nim krewna pierwszego obserwowanego pacjenta. W marcu 2020 roku, tj. w pierwszej fazie rozprzestrzeniania się wirusa na terytorium Republiki, najwięcej potwierdzonych przypadków odnotowano w Stambule (12 231 osób), Izmirze (1 105 osób) oraz Ankarze (860 osób)². 3 kwietnia potwierdzono wykrycie przypadków COVID-19 we wszystkich prowincjach. Obszarami, gdzie udokumentowano największą liczbę zgonów były: Stambuł (210 osób), Izmir (27 osób) i Kocaeli (14 osób). W stolicy Turcji we wspomnianym okresie zmarło jedynie 11 osób (Euronews).

Wykrycie pierwszych zarażeń na terytorium Turcji wpłynęło na podjęcie decyzji o zwołaniu specjalnego szczytu, w którym wziął udział Prezydent R. T. Erdoğan oraz wszyscy ministrowie. Podczas spotkania zdecydowano o dalszych środkach, jakie należy podjąć celem zahamowania epidemii koronawirusa. Nowe ustalenia obejmowały zarówno ograniczenia w sektorze publicznym, jak i prywatnym. Podjęte decyzje nakazywały, aby wszystkie zawody sportowe, odbywające się do końca kwietnia, były rozgrywane bez widzów. Nauka w uniwersytetach została natomiast

²Trzy największe miasta Turcji. Rozprzestrzenianiu się wirusa sprzyjała gęstość zaludnienia oraz całkowita liczba populacji. W 2018 roku w Stambule, tj. Największej tureckiej miejscowości, mieszkało oficjalnie 15. 670 724 ludzi (T. C. İstanbul Valiliği).

zawieszona na 3 tygodnie – od 16 marca do 6 kwietnia. Dodatkowo, Prezydent Dyrekcji ds. Wyznań (tur. *Diyanet İşleri Başkanlığı*) – Ali Erbaş, poinformował, że w ramach walki z koronawirusem, konieczne było przerwanie modlitw w meczetach, zwłaszcza modlitw piątkowych (Karaaslan Y. S., 2020).

Tabela 1. Pandemia COVID-19 w Republice Turcji (Stan na 31 stycznia 2021 roku)

Data	Całkowita liczba testów	Całkowita liczba pacjentów	Całkowita liczba zgonów	Częstotliwość występowania zapalenia płuc u pacjentów (%)	Liczba poważnie chorych pacjentów	Całkowita liczba wyleczonych pacjentów
31.01.2021	29.631.422	2.477.463	25.993	4,7	1.634	2.362.415

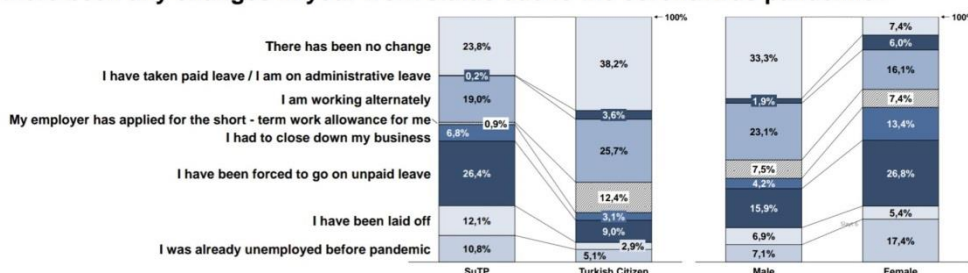
Źródło: T.C. Sağlık Bakanlığı, Genel Koronavirüs Tablosu, <https://covid19.saglik.gov.tr/>, (dostęp: 31.01.2021).

Mimo początkowego sukcesu, w czerwcu 2020 roku liczba przypadków ponownie wzrosła, co było bezpośrednio powiązane ze złagodzeniem środków powstrzymujących. Obecnie na terytorium całego państwa kontrolą nad dalszym rozwojem epidemii zajmują się wiceministrowie, gubernatorzy, burmistrzowie, przedstawiciele organizacji pozarządowych oraz pozostałych instytucji publicznych. Głównym obowiązkiem wyżej wymienionych organów jest zapewnienie zgodności z zasadami dotyczącymi noszenia masek, zachowania odpowiedniej odległości i czystości na targowiskach, centrach handlowych, pozostałych miejscach życia społecznego, jak i podczas organizowania wydarzeń prywatnych, na których pojawia się większa liczba gości (T.C. İzmir Valiliği).

Z uwagi na pogarszającą się sytuację ekonomiczną państwa, rząd Turcji ogłosił pakiety wsparcia dla sektora prywatnego celem zapobiegnięcia wzrostowi bezrobocia i kurczeniu się sektora prywatnego. Zapowiedziane pakiety miały z założenia wpłynąć pozytywnie także na proces utrzymywania uchodźców, którzy, podobnie jak i kobiety, zostali najbardziej dotkniętą grupą pracowniczą (Akyıldız Ş., 2020, s. 6).

Wykres 1. Rozkład odpowiedzi na pytanie: Czy nastąpiły zmiany w twoim statusie pracy w związku z pandemią koronawirusa? (z uwzględnieniem narodowości i płci ankietowanych)

Figure 1: Distribution of responses, by nationality and gender, to the question "Has there been any changes in your work status due to the coronavirus pandemic?"

Źródło: Akyıldız Ş., How has Covid-19 affected Turkey's labor market, „Economic Policy Research Foundation of Turkey”, 2020, s. 6.

Pierwsza transza pomocy została udzielona przez Turecką Agencję Zatrudnienia (tur. *İŞKUR – Türkiye*). Przekazano ją w celu subsydiowania wynagrodzeń pracowników, których „czas pracy został skrócony o co najmniej jedną trzecią tygodniowego wymiaru z powodu wystąpienia ogólnego kryzysu gospodarczego, sektorowego, regionalnego lub innych niezależnych od nich przyczyn” (UNHCR Türkiye). Okres wypłaty wynagrodzenia za pracę tymczasową nie może jednak przekroczyć trzech miesięcy. Program, w ramach którego przekazywane są środki, nosi nazwę „Krótki dodatek za pracę” (tur. *Kısa Çalışma Ödeneği*).

Gospodarka turecka jest szczególnie narażona na konsekwencje pandemii ze względu na silną integrację z międzynarodowymi łańcuchami dostaw oraz stosunkowo dużą zależność od turystyki, stanowiącej ważny element tamtejszego sektora usług. Szczególnie dotknięta została branża hotelarstwa, która generuje duży popyt na inne produkty, a jednocześnie

zapewnia zatrudnienie na terenie całego państwa. W przeciwieństwie do przeszłych kryzysów ekonomicznych oraz towarzyszących im recesji, w obecnej sytuacji wydaje się mało prawdopodobne, aby Turcja była w stanie skompensować słaby popyt na rynku krajowym za pomocą zintensyfikowanego eksportu. Jest to powodowane m.in. przez ogólną słabość strategicznych dla niej rynków zagranicznych, w tym przede wszystkim UE i USA, które również zmagają się ze skutkami pandemii oraz związanym z nią spowolnieniem gospodarczym.

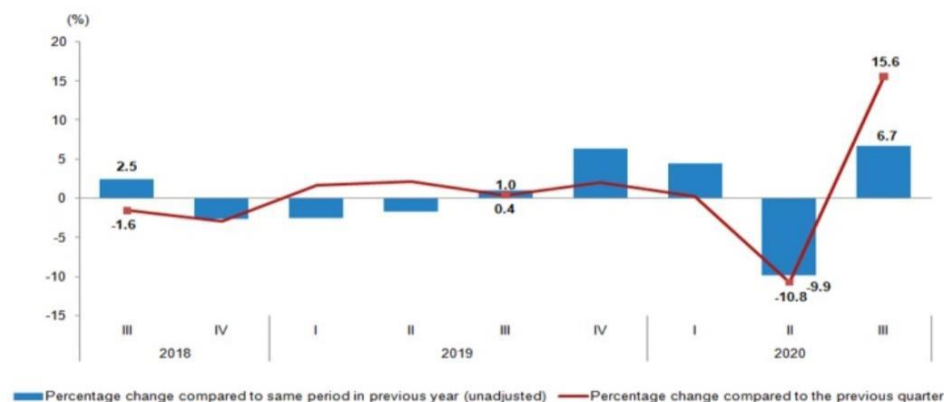
Według szacunków Międzynarodowego Funduszu Walutowego, PKB Turcji miało spaść w 2020 roku o 5 proc. Bank Światowy zakładał natomiast, że turecka gospodarka skurczy się o 3,8 proc., przy czym aktywność zawodowa także miała przejawiać tendencje spadkowe. Niemniej jednak, Ministerstwo Finansów Turcji wskazywało w tamtym okresie, że gospodarka państwa pod koniec 2020 roku osiągnie wzrost równy 0,3 proc (Türkiye Seyahat Acentaları Birliği 2020, s. 5). Minister Skarbu i Finansów, Berat Albayrak, wspominał wówczas o uzyskaniu lepszych wyników całkowitego wzrostu ekonomicznego w porównaniu z wiodącymi gospodarkami światowymi. Według oficjalnych danych, spadek odnotowany w USA, w okresie kwietniowo-czerwcowym 2020 roku, osiągnął rekordowy poziom 31,7 proc. Tempo spadku w Wielkiej Brytanii wyniosło 22,8 proc. Średnia dla Unii Europejskiej równała się 14,1 proc. Procentowy spadek dla krajów G7 wyliczony został na 11,9 proc., natomiast dla OECD – 10,9 proc. Spadek odnotowywany w Turcji był podobny do japońskiego i wynosił we wspomnianym okresie jedynie 10 proc. (Haber Ofisi). Finalnie, pod koniec 2020 roku, Produkt Krajowy Brutto Turcji wzrósł o 6,7% w porównaniu z tym samym kwartałem z poprzedniego roku. W procesie analizowania poziomu PKB wzięto pod uwagę zmiany procentowe w sektorach: działalności finansowej i ubezpieczeniowej – +41,1%, działalności informacyjno-komunikacyjnej – +15,0%, przemysłu – +8,0%, budownictwa – +6,4%, rolnictwa – +6,2%, pozostałej działalności usługowej – +6,0%, obsłudze nieruchomości – +2,8%, administracji publicznej, edukacji, opiece zdrowotnej i pomocy społecznej – +2,4%, usług – +0,8%. Spadek wynoszący -4,5% odnotowano jedynie w sektorze działalności profesjonalnej, administracyjnej i usługowej (Turkish Statistical Institute, 2020).

Tabela 2. PKB Republiki Turcji w latach 2018-2020

Year	Quarter	GDP			
		Current prices (Million TRY)	Current prices (Million \$)	Chain-linked Volume index (2009=100)	Percentage change (%)
2018	Annual	3 758 316	797 124	174.5	3.0
	I	796 554	208 954	158.5	7.5
	II	898 229	207 698	173.5	5.8
	III	1 036 561	191 877	185.0	2.5
	IV	1 026 971	188 594	181.0	-2.7
2019	Annual	4 320 191	760 778	176.1	0.9
	I	925 360	172 414	154.4	-2.6
	II	1 028 470	175 231	170.5	-1.7
	III	1 158 060	204 169	187.0	1.0
	IV	1 208 300	208 965	192.5	6.4
2020	I ^(r)	1 073 816	176 626	161.3	4.5
	II ^(r)	1 041 339	153 130	153.7	-9.9
	III	1 419 483	197 377	199.5	6.7

(r) Figures were revised for the quarters.

GDP Percentage Rate, Quarter III: July-September, 2020

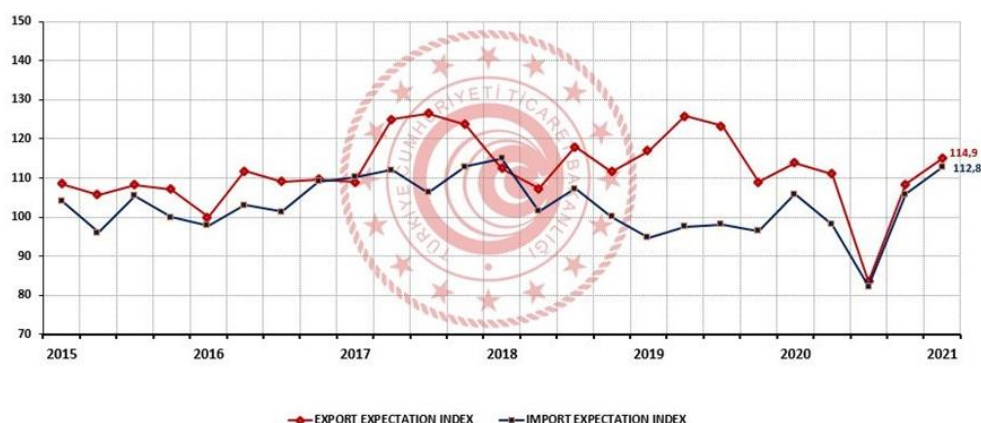

Źródło: Turkish Statistical Institute, Quarterly Gross Domestic Product - Press release, 2020.

Pomimo pozytywnych założeń rządu, Turcja finalnie nie wyszła w pełni z recesji gospodarczej, jaka dotknęła państwo po wybuchu pandemii COVID-19. Dodatkowo, rośnie ryzyko wystąpienia kryzysu bilansu płatniczego. Jeszcze przed wprowadzeniem szeregu subsydiów dla poszczególnych grup obywateli, tureckie rezerwy walutowe były niskie, a obecnie zagraża im dalszy spadek. W związku z globalnym kryzysem ekonomicznym, zagraniczni inwestorzy wycofali znaczną część swojego

kapitału także z Turcji, przez co lira (TL) dodatkowo traci na wartości. W styczniu 2020 roku średni kurs do dolara wynosił 5,92 TL, w kwietniu już 6,82 TL. Gospodarka Turcji już od kilku lat przechodzi stopniowe załamanie. Sytuacja uległa pogorszeniu wraz z nieudaną próbą przeprowadzenia zamachu stanu w Turcji w 2016 roku, jak i po zmianie systemu z parlamentarnego na prezydencki. Erdoğan jeszcze przed wyborami prezydenckimi z 2018 roku zapowiedział, że w trakcie swojej następnej kadencji będzie sprawował większą kontrolę nad Bankiem Centralnym, jak i całą polityką monetarną państwa. Negatywnie należy również oceniać słabość liry ze względu na niskie rezerwy walutowe i duże uzależnienie od importu. Pozytywny impuls jest odnotowywany jedynie w sektorze eksportu i inwestycji bezpośrednich, które, przez wzgląd na słabość tureckiej waluty, są obecnie bardziej opłacalne dla inwestorów zagranicznych niż przed wybuchem pandemii. Spadek cen ropy również ma stymulujący wpływ na gospodarkę Turcji, która jest w dużym stopniu uzależniona od importu surowców energetycznych z zewnątrz.

Wykres 2. Kwartalny wskaźnik wielkości eksportu i importu Republiki Turcji

Źródło: <https://www.trade.gov.tr/>

W pierwszym kwartale 2020 roku władze Turcji podjęły wstępne kroki na rzecz udzielania finansowej pomocy, przyznawanej w większości inwestorom. 18 marca Prezydent Erdoğan ogłosił pakiet 15 miliardów dolarów na wsparcie tureckiej gospodarki. Program stabilizacyjny obejmował:

- „Obniżenie głównej stopy procentowej łącznie o 200 punktów bazowych do 8,75 procent;
- Zwiększenie funduszu gwarancji kredytowych do 450 miliardów TL, z limitem 50 000 TL i całkowitą zdolnością pożyczkową 850 000 TL, przy czym przedsiębiorstwa posiadające niewystarczające zabezpieczenia, z założenia powinny otrzymywać gwarancje na preferencyjnych warunkach;
- Zwolnienie z odpowiedzialności firm, które zalegają z płatnościami w kwietniu, maju lub czerwcu z powodu środków podjętych w celu zapobieżenia rozprzestrzenianiu się wirusa;
- Odroczenie spłaty zadłużenia;
- Zmniejszenie obciążeń podatkowych w różnych sektorach;
- Przyznanie kwietniowego dodatku dla emerytów;
- Zwiększenie podstawowej emerytury państwowej z 1000 TL do 1500 TL;
- Dodatkowe wsparcie finansowe w wysokości 2 miliardów TL dla potrzebujących gospodarstw domowych;
- Wprowadzenie dodatku za pracę krótkoterminową, przy czym firmy, które płacą swoim pracownikom za pośrednictwem Halkbank i nie zdecydują się na ich zwolnienie, mają otrzymać wsparcie finansowe;
- Ograniczenie eksportu alkoholu, środków dezynfekujących, nadtlenu wodoru oraz innych substancji, niezbędnych do produkcji masek ochronnych;
- Wprowadzenie specjalnej taryfy celnej, celem ochrony krajowej gospodarki. Nowe obostrzenia zostały przyjęte na okres od 20 kwietnia 2020 do 30 września 2020, przy czym nie dotyczyły one towarów pochodzących z UE, EFTA, niektórych krajów strefy preferencji Paneurośroziemnomorskiej, Korei Południowej i Malezji” (Germany Trade & Invest).

Nie bez znaczenia pozostaje tutaj dodatkowa działalność Centrum Koordynacji i Wsparcia MSZ, które zajmuje się kierowaniem pomocy także

i do innych państw czy organizacji międzynarodowych. Działania humanitarne podejmowane są w porozumieniu z Ministerstwem Zdrowia oraz rządem, bezpośrednio reprezentowanym przez Prezydenta R. T. Erdoğana. Turcja dotychczas udzieliła pomocy 155 krajom, spośród których 128 uzyskało dotacje, 73 – pozwolenia na zakup i eksport, a 45 przekazano wsparcie pieniężne. Wśród głównych beneficjentów tureckiej pomocy wymienia się kolejno: Afrykę (48 państw), Europę (41 państw), Azję (33 państwa), Amerykę (21 państw) i Oceanie (15 państw). Ankara odpowiedziała także na prośbę o udzielenie pomocy wybranym organizacjom międzynarodowym, w tym m.in. CARICOM, IGAD, NATO, OBWE, OCHA, UNICEF, PAF, SICA, WHO. Republika Turcji przekazuje zagranicznym podmiotom zarówno sprzęt medyczny, środki ochrony indywidualnej, jak i żywność, co jest istotne zwłaszcza dla regionów, które przez wzgląd na rozprzestrzenianie się wirusa miały czasowe problemy z zachowaniem zasad bezpieczeństwa żywności. Tureckie MSZ zajmuje się także organizacją specjalnych programów pomocy, kierowanych głównie do grup defaworyzowanych, posiadających mniejsze możliwości samorozwoju, wśród których większość stanowiły sieroty, osoby starsze i niepełnosprawne (Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı).

Pomimo obecnych problemów ekonomicznych, z jakimi zmagają się Turcja na skutek pojawienia się wirusa COVID-19, tamtejsi decydenci starają się wyciągnąć jak najwięcej korzyści z zaistniałej sytuacji. Przed wybuchem pandemii Ankara zaangażowała się czynnie w liczne operacje militarne poza swoimi granicami, za co była często krytykowana na forum międzynarodowym. Koronawirus nie tylko odwrócił uwagę pozostałych państw od dotychczas przeprowadzanych akcji zbrojnych, w tym przede wszystkim tych w Syrii, Libii oraz we wschodniej części Morza Śródziemnego, ale także dał Erdoğanowi szersze pole działania w sposobie kreowania dalszej polityki zagranicznej. Decyzja o udzieleniu pomocy wybranym państwom pomogła mu zarówno w procesie umacniania już istniejących sojuszy, jak i w budowaniu lepszych relacji z dotychczasowymi rywalami. Głównymi kierunkami tureckich działań humanitarnych były państwa, które w przeszłości wchodziły w skład Imperium Osmańskiego, a tym samym dalej są one powiązane z Republiką silnymi więziami historycznymi, kulturowymi oraz religijnymi. Może być to z kolei rozumiane

jako próba umacniania dominującej pozycji Ankary, zwłaszcza wśród bałkańskich społeczności muzułmańskich. Stanowi to z kolei element polityki ‘miękkiej siły’, która dotychczas koncentrowała się na działalności kulturowej, takiej jak budowa nowych meczetów, wspieranie lokalnych instytucji religijnych czy też renowacja budynków z czasów osmańskich (Lika I., 2020, s. 11).

Tabela 3. Materiały medyczne wysłane przez Turcję do państw bałkańskich (marzec-maj 2020)

Państwo	Rodzaj sprzętu medycznego			
	Maski ochronne	Kombinezony ochronne	Okulary ochronne	Zestawy testowe Covid-19
Albania	75,000	2,000	2,000	
Bośnia i Hercegowina	50,000	1,000		1,000
Bułgaria	50,000	1,000	1,000	
Czarnogóra	50,000	1,000		1,000
Kosowo	50,000	1,000		1,000
Macedonia Północna	125,000	3,000	2,000	1,000
Serbia	100,000	2,000		1,500
Całkowita liczba	500,000	11,000	5,000	5,500

Źródło: Lika I., Turkey's Corona Diplomacy in the Balkans, 2020, s. 10.

Aktywizm humanitarny Turcji jest istotny w procesie umacniania jej dotychczasowych sojuszy także z państwami europejskimi, które na przestrzeni ostatniej dekady uległy znacznemu osłabieniu. Współpraca z państwami UE oraz NATO, przeprowadzana w ramach walki z koronawirusem, może być podstawą do naprawienia więzi między tymi podmiotami. Jednymi z pierwszych beneficjentów tureckiego wsparcia były Włochy oraz Hiszpania, czyli członkowie Sojuszu Północnoatlantyckiego, którzy doznali największych strat już na początku wybuchu pandemii. 1 kwietnia 2020 roku turecki samolot transportowy A-400M dostarczył na ich terytorium środki medyczne, wliczając w to m.in. przedmioty ochrony osobistej, płyny dezynfekujące oraz 450 000 masek ochronnych. Prezydent R. T. Erdoğan wystosował specjalny list do przedstawicieli obu państw, podkreślając solidarność wobec swoich strategicznych sojuszników.

Pandemia COVID-19 oraz towarzyszące jej ograniczenia wstrząsnęły nie tylko strukturą polityczną i dyplomatyczną państw, ale także konkretnymi jednostkami, ich życiem społecznym i kulturowym. Według statystyk z dnia 27 listopada 2020 roku liczba osób zarażonych wirusem na całym świecie przekroczyła 61 milionów. Liczba zmarłych szacowana jest natomiast na około 1,5 miliona. Epidemia znacząco wpłynęła także na gospodarki światowe, które w wyniku wprowadzania dalszych obostrzeń również doznały poważnych szkód i strat w wymiarze makroekonomicznym. Turcja stosunkowo wcześniej podjęła kroki na rzecz zapobiegnięcia rozprzestrzeniania się wirusa, a dzięki działaniom i decyzjom podjętym na szczeblu krajowym, wybuch epidemii na jej terytorium został maksymalnie opóźniony. Nie bez znaczenia pozostaje również mediana wieku w Turcji, której społeczeństwo jest stosunkowo młode, a przez to mniej podatne na zarażenie wirusem COVID-19³. Kolejnym czynnikiem wpływającym na udany proces powstrzymywania epidemii, jak i jej bezpośrednich skutków, jest udana transformacja sektora opieki zdrowotnej. Program Transformacji Zdrowia (eng. *The Health Transformation Program – HTP*), zainicjowany przez turecki rząd na początku XXI wieku, a realizowany przy wsparciu finansowym Banku Światowego, zakładał całkowitą przebudowę systemu

³ Mediana wieku w Turcji wynosi 31,5 lat. Dla porównania, we Włoszech wynosi ona 47,3 lat, a w Hiszpanii – 44,9 lat.

opieki zdrowotnej. Głównym celem tego projektu była modernizacja krajowej infrastruktury opieki zdrowotnej, jak i zapewnienie powszechnego dostępu do opieki zdrowotnej dla wszystkich obywateli (The World Bank, 2018).

Turecka polityka zagraniczna w dobie pandemii przybrała charakter dwuwymiarowy. Z jednej strony jest ukierunkowana na budowanie pozytywnego wizerunku państwa za granicą, co z kolei ma wpłynąć na umacnianie jego dominującej pozycji w regionie Bałkanów i Bliskiego Wschodu. Z drugiej strony ma także za zadanie ukształtować wewnętrzną opinię publiczną w państwie. Nacjonalistyczny wydźwięk tureckiego przekazu ma przekonać społeczeństwo do założeń rządu AKP, a tym samym pokazać siłę oraz samowystarczalność Turcji, która lepiej od swoich sojuszników z Zachodu zniosła kryzys związany z wybuchem pandemii COVID-19 (Wasilewski K., 2020). Podejmowane przez Ankarę decyzje wydają się bazować na założeniach i celach długoterminowych. Choć przekazywana pomoc jest obecnie kosztowna, zwłaszcza dla państwa takiego jak Turcja, które od wielu lat zmaga się z załamaniem gospodarczym, to w przyszłości strategia ta może przynieść znaczne korzyści, zarówno ekonomiczne, jak i polityczne. Tureccy decydenci zauważyli w pandemii szansę na umocnienie swojej pozycji wśród pozostałych uczestników systemu międzynarodowego. W przypadku zaistnienia jakiegokolwiek konfliktu interesów, Ankara z pewnością będzie starała się przypomnieć wybranym państwom o tym nieoficjalnym 'kredycie zaufania', na jaki się niejako zgodziły w momencie zaakceptowania tureckiej pomocy humanitarnej.

BIBLIOGRAFIA

1. Akyıldız Ş., *How has Covid-19 affected Turkey's labor market*, „Economic Policy Research Foundation of Turkey”, 2020.
2. Arkilic A., *What is the impact of the COVID-19 pandemic on Turkey and its “corona diplomacy”?*, 2020,<https://www.thebigq.org/2020/05/26/what-is-the-impact-of-the-covid-19-pandemic-on-turkey-and-its-corona-diplomacy/>,(dostęp: 04.02.2021).
3. Euronews, *Türkiye'de hangi ilde ne kadar koronavirüs (Covid-19) vakası görüldü?*,<https://tr.euronews.com/2020/04/03/turkiye-de-en-cok-koronavirus-covid-19-vakasinin-goruldugu-10-kent>,(dostęp: 04.02.2021).
4. Germany Trade & Invest, *Coronavirus schwächt die türkische Wirtschaft*, <https://www.gtai.de/gtai-de/trade/specials/special/tuerkei/coronavirus-schwaecht-die-tuerkische-wirtschaft-234698#>,(dostęp: 01.02.2021).
5. Haber Ofisi, <https://www.haberoфизи.com.tr/tr/haberler/sabah/ekonomi/2021e-pandemi-izlerini-silerek-girecegiz-8S1b7hUHhg1N>,(dostęp: 06.02.2021).
6. Karaaslan Y. S., *A'dan Z'ye Kovid-19 rehberi*, „Anadolu Agency”, 2020, <https://www.aa.com.tr/tr/kategori-sayfasi-manset/adan-zye-kovid-19-rehberi/1777116>,(dostęp: 02.02.2021).
7. Lika I., *Turkey's Corona Diplomacy in the Balkans*, 2020.
8. North Atlantic Treaty Organization, *Coronavirus response: Turkish medical aid arrives in Spain and Italy*, 2020, https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_174826.htm,(dostęp: 07.02.2021).

9. UNHCR Türkiye, *COVID-19 ve Yetkinlik Programları*, <https://help.unhcr.org/turkey/tr/koronavirus/covid-19-ve-yetkinlik-programlari/>,(dostęp: 30.01.2021).
10. T. C. İstanbul Valiliği, *Turkey's Largest City in terms of Population: Istanbul*, <http://en.istanbul.gov.tr/turkeys-largest-city-in-terms-of-population-istanbul>,(dostęp: 04.02.2021).
11. T. C. İzmir Valiliği, *Tüm Türkiye'de Koronavirüs Tedbirleri Denetimi*, <http://www.izmir.gov.tr/tum-turkiyede-koronavirus-tedbirleri-denetimi-merkezicerik>,(dostęp: 02.02.2021).
12. The World Bank, *Turkey: Transforming Health Care for All*, brief, 2018, <https://www.worldbank.org/en/about/partners/brief/turkey-transforming-health-care-for-all>,(dostęp: 04.02.2021).
13. Turkish Statistical Institute, *Quarterly Gross Domestic Product - Press release*, 2020.
14. Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, *Koronavirus Salgınındaki Rolve Vizyonumuz*, <http://www.mfa.gov.tr/koronavirus-salgınındaki-rol-ve-vizyonumuz-6-11-2020.tr.mfa>,(dostęp: 02.02.2021).
15. Türkiye Seyahat Acentaları Birliği (TÜRSAB), *COVID-19 Sürecinde Türkiye ve Dünya Turizmi Değerlendirmesi raporu* içintıklayın, 2020.
16. Wasilewski K., *"Koronadyplomacja" Turcji – wykorzystanie epidemii w tureckiej polityce zagranicznej*, „PISM”, nr. 75, 2020.
17. Zorlu F., *Turkey confirms first case of coronavirus*, „Anadolu Agency”, 2020,<https://www.aa.com.tr/en/latest-on-coronavirus-outbreak/turkey-confirms-first-case-of-coronavirus/1761522>,(dostęp: 02.02.2021).